

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Cap. II. De Verbis aliisque signis & factis, quibus sponsalia contrahi possunt, & solent, contractaque in foro externo præsumi debeant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

matrimonium est liber, sui juris, & parentibus non subditus. Secundum D. Thom. 2. 2. q. 104. a. 5. in corp. & in 4. dist. 29. q. unic. a. 4. ergo in hoc transgrediens præceptum parentum, utpote non obligans eum, non peccat. Probatur etiam ex eo, quòd *in c. nostrates*, ubi memoratæ solennitates præscribuntur, & inter eas petitio consensus parentum. Diciturque: *hec sunt pacta conjugiorum solennia*: & dein subiungitur: *peccatum autem esse, si hac cuncta in nuptiali fadere non interveniant, non dicimus*. Ergo sine illis licet fiebant pacta nuptiarum non solennia; adeoque citra culpam inter cætera omitti potest petitio illa consensus parentum. Quod obmoveretur in contrarium, nempe quòd filius in contrahendis sponsalibus & ineundo matrimonio dependeat à voluntate & consensu parentum, illud est, quòd *c. 1. de despons. impub.* Honorius Papa in casu sponsalium à parente celebratorum nomine filii impuberis rescribit in hæc verba: *Potest autem filium nondum adultum (voluntas cuius discerni non potest) pater, cui vult matrimonio tradere, & postquam filius venit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc implere*. Ubi verbum *debet* videtur ex natura sua importare necessitatem & præceptum, ut *Gl. in c. proposuit. v. non debet*. Quin & verbum: *Omnino debet*, videtur importare præcisam necessitatem. Verùm his non obstantibus, ad hoc respondetur, filium jam aliàs determinatum ad in eundem statum conjugalem non teneri ad implenda sponsalia, quæ pater illius promissit aut præcipit; idem suadet libertas naturalis, quam habet filius in electione personæ, cui femel electa perpetuò convivere debet; item experientia, quæ constat gravissima oriri ordinariè mala ex infautis talibus nuptiis, quas filii imperio parentum, cum hac vel illa persona, ad quam affectum non habent, amplecti coguntur, idem à potiore urget, ubi filius determinatus est ad statum oppositum conjugati, cum, ut dictum, liberi in electione status non subsint positivo parentum imperio. Unde etiam parentes, secluso casu necessitatis & indigentia, cui alia ratione succurrere nequiret filius, quam ineundo matrimonium cum hac vel ista persona, injustè prohibent aut impediant filium in usu libertatis à natura illi concessæ, ad libere subeundam gravissimam matrimonii servitutem; quin & peccarent graviter, si filium justè renuentem in hoc matrimonii negotio obsequi asperius tractarent, vel plus æquo negligendo vel opprimendo tandem compellerent ad obsequendum sibi. Quapropter jam licet verbum *debet*, quo utitur *cit. canon.* præsertim conjunctum verbo

omnino regulariter importet præceptum. Barb. de dictionib. v. *debet. n. 2.* & v. *omnino n. 14.* interpretationem tamen congruam recipere debet à jure communi, ut idem Barb. v. *omnino. num. 18.* & ex subjecta materia, nimirum quòd quandoque importet solum debitum honestatis & decentiæ, non necessitatis & præcepti, licet si conjugatur verbum *omnino*, ut Idem v. *debet. n. 6.* in præsentem autem casu materia est matrimonium, quod jura volunt gaudere plena libertate, & immune esse ab omni necessitate, præsertim injustè imposita. Nihilominus adhuc peccabit filius, si cessante justà causâ non implendo hac in re voluntatem parentum, insciis iis, & ne quidem petito eorum consilio, contrahat matrimonium, adeoque etiam sponsalia, quia hæc continent obligationem contrahendi matrimonium. Sanch. l. 7. d. 23. n. 9. Suadet enim idipsum debita parentibus à filiis pietas & reverentia, ut in negotio tam gravi, si justissima in contrarium non obstat ratio, obsequantur votis parentum, aut saltem consilium eorum expetant; quin & secus faciendo in re gravi lædatur jus parentum, dum, qui onus habent habendi curam liberorum, illisque providendi etiam de nuptiis, habeant quoque jus exigendi, ut liberi iis in hoc negotio pareant, vel saltem per petitionem consilii honorentur. Illudque & plus non voluit Leo Papa in *c. qualiter. 30. q. 5.* dicendo, non esse virginalis pudoris maritum eligere, sed judicium parentum expectare; & Evaristus in *c. aliter. 30. q. 5.* pro nupta non habeatur puella, quam pater non desponsat. Non enim petendo consilium, ad quod tenentur, tenentur illud sequi, ubi rationem in contrarium habent æquam; adeoque ex eo præcisè capite, quòd parentibus invititis contrahant, non peccant, ut Sanch. l. c. n. 10. neque enim tunc agitur contra reverentiam parentibus debitam; neque (seclusis aliis titulis V. G. infamia) læditur jus eorum à filiis per sponsalia, vel matrimonium contractum illis priùs consultis (ad quod tantum se extendit eorum jus & debita reverentia) licet invititis; dum in his, quæ ad proprii corporis sustentationem & prolis generationem pertinent, omnes sunt æquales, & suis parentibus non subjiuntur, ut D. Thom. l. c. neque tamen etiam propterea petitio illa consilii inutilis est; cum eo petito à parentibus plura proponi possint, quibus auditis & expensis, sponsalia utiliter declinare, aut inita justè rescindere possint. Plura de his infra, ubi ex professo eadem materia examinabitur circa matrimonium celebratum citra consensum parentum.

C A P U T II.

De verbis aliisque signis & factis, quibus sponsalia contrahi possunt & solent, contractaque in foro externo præsumi debeant.

Quæst. 13. An & qualiter per verba contrahi possint aut debeant sponsalia.

R Esp. Primò: Tametsi verba inter alia signa, quibus consensus internus seu promissio futuri matrimonii mutua manifestatur, ac ita contrahuntur sponsalia, sint præcipuum seu principatum teneant, ut

Pith. h. t. n. 13. ex Covar. in epit. l. 4. decret. p. 2. c. 4. in princ. n. 1. ita ut ex verbis probatio sit certior, quam quæ fit aliis signis, ad valorem tamen contractus, & in specie sponsalium & matrimonii, ut per ea consensus internus manifestetur, non sunt determinatè necessariæ, etiam in iis, qui loqui possunt; sed sufficiunt signa qualibet, modò apta sint secundum communem loquendi modum & cir-

& circumstantias, ad exprimendum consensum mutuum de contrahendo matrimonio; Pirh. l. c. num. 7. cum communi, arg. c. tua. & c. cum ad sedem. h. t. ubi, quod Surdi & muti possint contrahere matrimonium, per consensum mutuum sine verbis, adeoque multo magis sponsalia. Unde iam inferitur, quod, qui loqui possunt, saltem ex natura rei seu de jure naturæ, non teneantur consensum suum exprimere per verba, ut valeant sponsalia.

2. Resp. Secundò: Nihilominus, licet verba necessaria non sint ad contrahendum matrimonium aut etiam sponsalia, videntur tamen necessaria ex præcepto Ecclesiæ saltem in iis, qui loqui possunt. Arg. c. tua. h. t. ubi: *Necessaria sunt, quantum ad Ecclesiæ verba.* & c. licet de sponsa duor. ubi: *Si inter virum & mulierem legitimus consensus interueniat*, ita ut unus alterum consultis verbis recipiat &c. obtinente sic passim consuetudine Ecclesiæ, non tolerantis, ut Pirh. n. 14. ut, qui loqui possunt, solis signis aut nutibus contrahant matrimonium; & quod hic dicitur de matrimonio de præsentē, idem quoque locum habere in promissione matrimonii futuri sive sponsalibus. Verum ne quidem de matrimonio sic celebrando per verba nullum existat præceptum Ecclesiæ, affirmat Sanch. l. 2. de matrim. d. 31. n. 10. apud Pirh. tametsi ut Idem, fateatur esse peccatum grave non exprimere in hoc contractu matrimonii consensum verbis, utpote per quæ melius & clarius exprimitur quam per signa. Sed, si non existat de hoc præceptum Ecclesiæ, neque etiam ullum præceptum naturale, quomodo peccatur per hoc graviter? nisi fortè utendo liberè signis dubiis, quæ postea sint occasio multarum litium. Unde & in citatis textibus verba dicuntur necessaria, non tam quò ad contrahendum in se matrimonium, quam quò ad Ecclesiæ, nimirum ut ei constet de mutuo consensu, & is melius tutius & facilius probari possit in foro externo Ecclesiæ, & vel sic caveantur & rectius dirimantur lites in causis matrimonialibus. Porro per verba hic non intelliguntur solum illa, quæ voce articulata proferuntur, sed & quæ scripto seu per literas vel numeros & procuratores deferuntur quasi per instrumenta.

Quest. 14. Per quæ verba censentur valide contrahi sponsalia.

1. Resp. Primò: Cum ferè innumeræ sint verborum formæ, de quibus merito ambigitur, num verè contractum sponsalium denotent seu exprimant, vel potius voluntatem & promissionem conditionatam, aut etiam solum propositum contrahendi sponsalia; in genere hac in re nihil statui potest. Unde pauca, quæ mox subjiciuntur veluti communiùs solita ab AA. examinari, servient solum exempli gratià, ut inde de aliis faciliùs judicium ferri possit. Prænotanda nihilominus hic veniunt duo; primum, dum verba sunt dubia, in foro conscientiæ standum intentioni contrahentium, si de ea constet, cum verba habeant vim obligandi ab interna voluntate & consensu; in foro tamen externo non stari intentioni contrahentium; cum ea lateat Ecclesiæ, sed communi & recepto verborum sensui, quem verba communiter rectè intelligentibus ingerere solent, Sanch. l. 1. d. 18. num. 1. & 4. Secundum, verba (idem est de factis) quæ de se

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. IV.

seu se solis sunt indifferentia, vel saltem non sufficienter significant promissionem de futuro matrimonio, determinari tamen ad illam significantdam posse vel ex usu apud talem gentem, vel ex aliis circumstantiis præviis vel concomitantibus, in quibus ea hic & nunc proferuntur & fiunt. Porro quæ hic dicuntur de verbis ore prolatis, proportionatè quoque intelligenda de literis.

2. Resp. Secundò: Verba illa: *Nullam aliam ducam nisi te*; significare absolutam promissionem futuri matrimonii, volunt aliqui unum eundemque sensum habere, quam habent hæc: *Ducam te, & non aliam*: sive: *Ducam te & nullam aliam*. Quemadmodum hæc propositio: *Non dabitur ei signum nisi fone Propheta. Luc. 11.* Sic resolvitur: *Dabitur ei signum fone, & nullum aliud*. Item quemadmodum illa propositio: *Nullus homo currit, nisi Petrus*: Secundum regulas dialecticas sic resolvenda est: *Petrus currit, & nullus alius currit*; & consequenter secundum hos AA. dicta verba important vera sponsalia, dum altera pars repromittit. E contra sentiunt alii, Sanch. l. 1. d. 19. n. 5; Laym. l. 1. tum tr. 10. p. 1. c. 1. Castrop. l. c. p. 2. num. 13. Pirh. h. t. num. 7. per dicta verba non importari sponsalia, sed ad summum hanc promissionem conditionatam: *Si aliam quam sum ducturus, ducam te*; vi cujus promittens non magis obligatur contrahere matrimonium, quam Titius dicens: *Nulli alteri quam tibi vendam meum equum*, teneatur vendere suum equum. Quod ipsum probatur hac ratione: dum in dubio est obligatio, eo ipso non est obligatio; cum etiam legi negetur obligatio, quamdiu ejus existentia vel extensio est ambigua; imò quando non est moraliter certa. Quod si tamen vellet inire matrimonium, vi dictæ promissionis conditionatæ teneretur ad hanc determinatè ducendam. Unde etiam si aliunde sive ex aliis conjecturis constet, habere taliter promittentem certum animum ineundi matrimonium, absolute & simpliciter obligari illum ad ducendam illam, ait Pirh. l. c. ex Laym. l. c. c. 1. num. 2. ac consequenter consurgunt formalia & absoluta sponsalia, si mulier pari modo habens animum determinatum nubendi, dicat vice versa taliter promittenti: si aliquem sum ductura, ducam te.

3. Resp. Tertio: Verba hæc: *Volo te ducere*: placet tecum contrahere; significare sponsalia, censet Sanch. l. 1. d. 18. num. 24. E contra placet aliis, significari per ea solum propositum contrahendi sponsalia. Hinc Hurtad. de Mendoza l. 1. de mat. diff. 13. num. 54. docet, ex iis verbis secundum se prolatis (secus foret, si jam præcessisset tractatus de matrimonio contrahendo) in foro judiciali judicatum iri, nihil actum esse. Idem de his verbis: *Mea eris; volo te habere in uxorem*; judicant alii, nimirum continere illa solum propositum nubendi.

4. Resp. Quarto: Verba hæc: *Contraham tecum matrimonium*: Tambur. l. 8. de mat. tr. 3. c. 2 §. 3. num. 7. vult esse certum signum promissionis matrimonii de futuro. Sanch. putat, non quidem expressè, implicitè tamen ex communissimo usu continere ea dictam promissionem. Tanner. verò d. 8. q. num. 10. tenet significari per ea solum propositum contrahendi matrimonium; per verba verò illa: *Accipio te in uxorem in crastinum*: Sanch. l. c. n. 29. putat significari solum matrimonium. Perez. d. 4. f. 2. censet significari consensum in matrimonium de præsentē, sed

suspensum in diem crastinum, ac si diceretur; ego nunc consentio, ut cras sim vir tuus. Unde vides, quanta ex similibus verbis dubiis & obscuris (quorum plures formulas vide apud Tambur. l. c.) in diversis sensibus à DD. acceptis nascatur feques litium.

Quæst. 15. An & qualiter taciturnitas sit signum sufficiens interioris consensûs, ac ita vi illius contrahantur valida sponsalia.

1. Resp. Primò: Taciturnitas præcisè non est signum sufficiens interni consensûs; non enim puella censenda est repromittere seu consentire in repromissionem matrimonii ex eo, quòd dum quis illi matrimonium promittit, ista taceat. Castrop. l. c. p. 4. n. 11. nam esto, quòd quis tacendo consentire censeatur in iis, quæ sunt ei utilia; secus tamen est in iis, quæ præjudicabilia esse possunt. Menoch. de præsumpt. l. 3. præsumpt. 42. n. 4. Dinus in reg. is quitacet. de reg. in 6. num. 3. Bald. in l. si sine. num. 4. c. ad Senat. Consult. Vellejan. cum Gl. in l. filius famil. v. non probatur. ff. de procur. apud Castrop. l. c.

2. Resp. Secundò: Dum pater in præsentia filii sui nomine ejus contrahit sponsalia cum puella, filius tacens & non contradicens hoc ipso censetur consentire, pro ut expressè deciditur. c. unico §. fin. de despons. impub. in 6. Perindeque est, an pater an mater sit, quæ hac ratione nomine filii aut filia contrahit sponsalia, cum in hac dispositione non patria potestas, sed naturalis amor parentum in proles, & illarum in parentes debitus honor & reverentia spectetur. Sanch. l. 1. de sponsal. d. 23. n. 9. Gutt. de matrim. c. 11. n. 5. Castrop. l. c. n. 12. qui etiam id colligi ait ex cit. cap. dum ibi loquitur textus in plurali numero de parentibus. Perinde item est, si filius existat sub patria potestate, sive jam sit emancipatus; cum citatus textus distinctionis hujus nullatenus meminerit, ejusque, ut dictum, decisio fundetur non in patria potestate, sed amore naturali. Sanch. l. c. d. 28. n. 10. Gutt. n. 8. Castrop. l. c. Perinde denique est, an sit filius legitimus, an naturalis, aut etiam spurcius; cum cit. textus utatur absolute voce naturali filiorum, sub qua comprehenduntur & spurcii; ut Bart. in l. 2. ff. de accusat. num. 4. tamen aliàs Jure civili spurcii appellari non debeant filii. Auth. ex complexu. c. de incest. nupt. Castrop. Gutt. ll. cit. Sanch. d. 23. n. 11.

3. Resp. Tertio: An verò, dum parentes pro filiis absentibus vel ignorantibus nomine eorum contrahunt sponsalia, si filii de eodem contractu certiores facti non contradicunt, pari modo consentire censeantur, ac si dicta sponsalia in eorum præsentia facta fuissent, in hoc, inquam, non conveniunt AA. Negant id ipsum Sanch. d. 23. num. 17. Gutt. l. c. c. 13. n. 11. hoc nixi fundamento, quòd textus cit. c. unici. de despons. impub. in hoc puncto loquatur diversimodè de filiis dicto contractui præsentibus, ac de filiis absentibus, dum ad hoc, ut filii præsentibus consentire, nihil requirit amplius quàm taciturnitatem; ad hoc verò, ut filii absentibus obligentur illo contractu, requirit, ut certiores de eo, facti eundem ratum habeant tacitè vel expressè; adeòque ultra taciturnitatem requirere videtur, ut ratificatio illa fiat signo aliquo alio positivo. Stetque etiam pro hoc sententia hæc congruentia; quòd, si filius præsens contractui dissentiret, præsumatur reclamaturus, secus ac in absentia, vel quia obliviscitur, vel quia existimat se postmodum posse reclamare; cum consensum non

præstiterit. E contra affirmat Castrop. l. c. n. 14. citans D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. a. 2. ad 1. Palud. ibid. q. 1. a. 1. Henriq. l. 11. c. 13. n. 5. alios vide apud Sanch. d. 28. q. 3. n. 16. fundamentum hujus sententiæ dicit Castrop. quòd citatus textus attentè inspectus eadem tacitè ratificatione pro utroque contractu contentetur; postquam enim censuit cit. textus, filium, si præsens est, factum à parentibus ratificare, si expressè consenserit vel tacitè, subdit: Et idem est, si filii tempore sponsalium absentes & ignorantes, eadem sponsalia post scientes ratificaverunt tacitè vel expressè; expressè quidem consentiendo positive; tacitè, tacendo & non contradicendo, dum possunt. Illud tamen hic observandum, quòd ut dicta taciturnitas & non contradictio consensum exprimere censeatur, filius debeat à parentibus, per se vel per nuncium aut epistolam de contractu ab ipsis ejus nomine facto moneri, & satis non sit, quòd casu vel ab aliquo tertio contractum intelligat; è quòd isti tertio non teneatur respondere; dum autem monetur à parentibus, reverentia eis debita postulet, ut respondeat reclamando, si contractus displiceat, vel tacendo, si placet. Ita Castrop. l. c. n. 15. cum Cón. d. 21. du. 3. n. 39. quod verò ex eodem addit Castrop. nimirum insuper notificationem illam debere fieri filio coram parte, & aliàs non sint sponsalia, quousque pars conscia acceptet & repromittat, siquidem inter ipsas, & non inter parentes celebrentur sponsalia. Hoc, inquam, non placet; cur enim non confurgerent & essent sponsalia, dum, postquam filio absenti per literas à parentibus significatum, se nomine ipsius promississe Bertæ matrimonium, & illam repromississe, filius tacendo consentiat, isque ipse tacitus consensus notificatus Bertæ.

4. Resp. Quarto: Idem quod de parentibus contrahentibus nomine filiorum hac in parte dictum de taciturnitate filiorum sufficienter significativa interni consensûs, aliqui, ut Sotus in 4. dist. 27. q. 1. a. 3. Henriq. l. 11. c. 2. n. 6. & alii relati à Sanch. d. 28. n. 2. extendunt ad quemcunque alium tertium; è quòd contractus matrimonii sit favorabilis, & in favorabilibus tacens consentire videatur. Alii admittunt de fratre contrahente nomine sororis; ut Sanch. q. 2. n. 7. arg. c. 1. de mat. contrab. contra edit. Eccl. ubi videntur valida sponsalia judicari, quæ frater pro sorore præsentem & consentiente tacitè contraxerat. Alii, ut Cón. d. 21. du. 3. admittunt de tutore, curatore, aliisque quorum curæ filii commissi; è quòd ad hos æquè ac ad parentes pertinet consulere bono pupillorum & minorum, & ad hos revereri illos, quam reverentiam non exhiberent, si, ubi contractus displicet, non contradicerent; unde non contradicentes, dum possunt, consentire censeantur. Verùm de his omnibus id negat, & de solis parentibus id admittit Castrop. l. c. n. 17. citans Covar. 4. decretal. p. 2. c. 4. n. 4. Gutt. de mat. c. 13. à n. 2. & c. è quòd taciturnitas filiorum, cum pater in eorum præsentia contrahit, ex natura rei seu jure naturæ non inferat sponsalia; cum ex natura rei non sit approbatio facti à patre non habente ad hoc speciale mandatum; sed solum ex jure positivo, in cit. cap. sic disponente, ut dicta taciturnitas sit sufficiens signum consensûs filii approbativum contractus à parente nomine illius celebrati. Unde cum jus positivum ita disponit de solo contractu per parentes celebrato, dicendum non est, id quoque locum habere, dum alii non parentes, neque habentes ad hoc speciale mandatum contrahant nomine Titii; præsertim cum ratio sic statuendi specialis esse potuerit amor nimius & specialis erga proles, vi
cujus

cujus earum bono maxime consulunt, & specialis majorque reverentia filiorum erga parentes, à quibus, quòd vivant, acceperunt. Quæ ratio in fratre erga sororem, multoque minùs in curatore & tutore locum non habet.

Quæst. 16. An & qualiter subarrhatio annuli sit signum interni consensûs sponsalitiî seu sponsalium.

Resp. Tam etsi ex se immissio annuli in digitum alterius ejusdemque acceptatio (quam subarrhationem vocant) ex se non sit tale signum, ut patet, dum ex alia causa. V. G. in signum amoris honesti vel inhonesti fieri possit absque ulla sponsalium intentione, spectata tamen consuetudine, ubi porrectio & acceptatio annuli sponsalia significant, ea exinde contracta in foro externo censentur. Idem est, dum id ex circumstantiis accedentibus colligitur, V. G. si, dum de sponsalibus agitur aut actum est à Titio vel inter utriusque partis amicos utraque parte conscia, porrigatur vel mittatur annulus isque acceptetur; ita cum communi. Abb. in c. fin. de spons. impub. num. 7. & 8. Mascard. de prob. concl. 1024. à n. 2. Menoch. de præsump. l. 3. præsump. 2. num. 1. & 4. Sanch. l. 1. de mar. d. 22. num. 1. & 3. Castrop. loc. cit. num. 10. Idem erit, seu censentur contracta sponsalia, si annulus mittatur puellæ hunc in finem à patre ex consensu & nomine filii. Quod dictum de subarrhatione, idem dicendum de submissione & acceptatione aliorum munerum seu, ut vocant, jocalium; nimirum quòd per se non sint signum promissionis sponsalitiæ, sed tunc demum, quando præcedunt vel comitantur aliqua verba, actiones aut circumstantiæ, quæ ex usu vel consuetudine loci hanc promissionem denotant. Covar. de spons. p. 1. c. 4. Menoch. Mascard. l. cit. fusè de his agentes.

Quæst. 17. An inter facta, per quæ promissio futuri matrimonii rectè inferatur, aut etiam sponsalia constituuntur, sit matrimonium inter impuberes, aut inter puberem & impubere nulliter celebratum.

1. Resp. Matrimonium tale infert & inducit sponsalia, sive habet vim sponsalium. Sanch. l. 1. d. 21. num. 2. Pont. l. 12. c. 5. n. 4. Castrop. cit. p. 4. num. 3. cum communissima contra Engels. ad tit. de despons. impub. n. 10. & quosdam alios; juxta quòd expressè deciditur c. fin. de despons. impub. & c. unico eod. in b. nam licet tales contrahentes, etiam seclusa omni alia lege, expressè solùm velint alteri tradere suum corpus ad usum matrimonii, virtualiter tamen intendant, si ex aliquo capite ea traditio effectum non habeat, tradere saltem jus ad traditionem; cum hæc juris traditio in matrimonii contractu imbibatur. Unde meritò præsumit Ecclesiâ, sic contrahentes velle sponsalia contrahere, casu, quo matrimonium contrahere non possint. Quam voluntatem contrahendi sponsalia, aliàs verè & in rigore inclusam in illa voluntate contrahendi matrimonium, & inde ortam dictam præsumptionem ut elidant, & à sponsalibus deobligentur, tam in foro conscientiæ, quam externo, debent habere voluntatem expressam, eamque declarare, se tantùm velle matrimonium, & non sponsalia. Neque opponas juxta doctrinam communem Bar. R. P. Leur. Jur. Can. Lib. IV.

tol. in l. 1. si quis ita. ff. de P. S. n. 5. dum de obligatione contrahenda agitur, si actus non valeat eo modo, quo fit, nullatenus quoque eo modo, quo fieri potest, valeat; cum actus agentium ultra eorum intentionem operari non debeant; l. non omnis. ff. si certum petatur, & in obligationibus sit semper faciendâ strictâ interpretatio. Ad eòque jam, si contractus impuberum, quo matrimonium contrahere volebant, non valet in ratione matrimonii, non valebit quoque in ratione sponsalium, quæ contrahere poterant. Nam vera est hæc doctrina de obligatione, quæ contrahi poterat, si nullo modo contineatur in obligatione attentata tantùm, seu nulliter contracta; non verò vera est, si hæc in illa contineatur, quemadmodum sub ista obligatione matrimonii attentata comprehenditur obligatio sponsalium; Castrop. num. 5. ubi quoque alia ratione doctrinam illam Bartoli distingui posse ait, nimirum, ut, dum actu sub eo modo, quo gestus, non valet ex defectu formæ, non valeat etiam sub eo modo, quo geci potuit. Secus, si non valet sub eo modo ex defectu non formæ, sed tantùm causæ, quemadmodum contractus matrimonialis inter impuberes non fuit invalidus ratione formæ, sed ratione causæ, seu ratione contrahentium, non habentium legitimam ætatem ad contrahendum matrimonium.

2. Resp. De cætero procedit responsio, tametsi matrimonium illud inter impuberes ab iis contractum clandestinè. Eò quòd Trid. sess. 24. c. 1. de reformat. irritando seu vim omnem auferendo à matrimoniis clandestinè celebratis, quæ de cætero olim erant vera & valida matrimonia, nullatenus à matrimoniis clam celebratis inter impuberes, quæ nunquam rationem veri matrimonii habuerunt, sustulerit vim sponsalium; sed illum contractum reliquit naturæ suæ, vi cujus, ut dictum, includit intentionem saltem sponsalium. Sanch. l. 1. d. 21. n. 5. Castrop. l. c. n. 4. Nav. c. 22. n. 57.

Quæst. 18. An matrimonium clandestinè, & hinc invalidè contractum inter puberes contineat rationem sponsalium.

1. Resp. Primò: Quàntùm ad rigorem jurisattinet, pari modo ob paritatem rationis loquendum de tali matrimonio clandestino puberum ac de matrimonio contracto inter impuberes tanquam probabilius censet Castrop. num. 8. citatis pro hoc Henriq. l. 11. de mar. c. 5. n. 4. Cöninck. d. 24. du. 4. n. 47. Laym. l. 5. tr. 10. c. 1. in fine. & pluribus aliis; eò quòd, ut dictum q. præced. consentiens in matrimonium præsens, eo ipso consentit in matrimonium futurum, dum matrimonium præsens contrahi nequit, & Trident. irritando consensum illum clandestinum præstitum in matrimonium præsens in ratione matrimonii, non irritavit eundem, quatenus ex natura rei se ipso est consensus in matrimonium futurum, seu quatenus constituit sponsalia; cum hæc etsi clandestinè contracta valeant.

2. Secundò: Spectando tamen praxin & consuetudinem receptam veriorem esse sententiam oppositam, ait Castrop. l. c. & sic absolute docetur communiter à Sanch. l. 1. de spons. d. 20. n. 3. & 4. Gutt. de mar. c. 11. & de juram. confirm. c. 51. à n. 28. Cevall. comm. contra comm. 9. 604. n. 79. Trid. enim inhibendo annullandoque omnino talem contractum clandestinum matrimonii etiam ab eo separat rationem sponsalium. Quod

ipsum patet à posteriori; cum sic contrahentes nullatenus obligentur persistere in illo contractu, aut ad celebrandum eum validè, hoc est palàm & in facie Ecclesiæ, ac ita ad contrahendum verum matrimonium; adeoque neutri taliter contrahentium adversus alterum concedatur actio; audirentur enim aliàs in foro externo, & cogentur stare promissis, quemadmodum coguntur in impubertate contrahentes seu attentantes matrimonium contrahere, ad illud contrahendum, adveniente tempore pubertatis, ita una parte volente. Adde, quòd quoque hic valeat principium illud allatum à Castrop. pro respons. ad q. preced. nimirum quòd dum actus eo modo, quo gestus, non valuit ob defectum formæ, etiam non valeat eo modo, quo geri potuit, in præsentem autem contractus ille matrimonialis clandestinè celebratus laborat defectu formæ, nempe solemnitatis requisitæ.

3. Atque ex his binis responsionibus patet, quid dicendum, dum matrimonium tale clandestinum firmatum est juramento; nimirum spectata praxi juramentum illud nullum esse, utpote adjectum promissioni omnino invalida; spectato verò rigore juris, juramentum illud valere & obligare ad ducendam puellam, non quidem ad ducendam illam vi matrimonii illius clandestini, sed vi matrimonii denuo celebrandi & virtualiter promissi in contractu illo matrimonii clandestini. Castrop. l. c. num. 9.

Quest. 19. An & quando defloratio puellæ ejusque imprægnatio habeatur pro signo sufficiente consensûs sponsalitiî, aut saltem obliget ad ducendam vel dotandam illam.

1. **R**esp. Ad primum: Defloratio puellæ seu habitata cum ea copula per se seu absolute loquendo sine aliis concurrentibus non constituit signum sufficiens consensûs sponsalitiî, & ne quidem infert præsumptionem contractorum sponsalium; cum ea frequentius & plerumque haberi soleat ex libidine absque ulla promissione aut etiam animo ineundi matrimonii. Si verò unà cum copula concurrant verba aliave signa dubia animi & promissionis factæ de ducenda illa, unà cum dictis signis signum sufficiens in foro externo constituit præsumendi copulam habitam dicto animo & cum promissione matrimonii futuri, adeoque hoc ipso contracta sponsalia, & consequenter sufficit ad condemnandum absolute reum ad nubendum ei, tamen si in foro interno ad hoc non teneatur, si reipsa animum talem non habuerit. Menoch. l. 1. præsump. 1. Perez. de matr. l. 12. §. 4. Gobat. tr. 10. cas. 2. num. 6. & alii, quos citat & sequitur Reiffenst. h. r. num. 67. & 68. Arg. c. si is, qui fidem. 30. h. r. ubi etiam in talibus circumstantiis contractum præsumitur matrimonium, adeoque multò magis sponsalia. Fovente etiam hanc præsumptionem, quòd puellæ aliàs honestæ vitæ non censeantur præbere sui corporis usum ante contractum matrimonium, & si id faciant, non nisi suo sponso & sub spe futuri matrimonii; elidente è contra penitus quòd ad forum etiam externum hanc præsumptionem, si puella honesta non sit, sed prostituta libidinis seu exposita pluribus, & exinde diffamata & suspecta.

2. Resp. Ad secundum primò: Si citra contracta sponsalia factamve promissionem absque vi vel

fraude vel metu injustè incusso, item absque precibus & blanditiis importunis liberè consentientem quis defloraverit, aut etiam imprægnaverit, vel priùs corruptam carnaliter cognoverit, in conscientia eam nec ducere, nec dotare tenetur; non ratione promissionis; quia ut supponitur, ea facta non est. Nec ratione injuriæ illatæ; utpote quæ liberè consentienti non inferitur; & jura ratione deflorationis aut stupri restitutionem seu satisfactionem imponentia loquuntur solum de seducendo & decipientibus, ut patet ex c. 1. & 2. de adulter. & stupr. ita Less. l. 2. c. 20. dn. 1. & 2. Nav. in man. c. 16. n. 11. Barb. ad cit. c. 1. n. 2. Pirh. h. r. n. 49. Reiffenst. n. 70. In foro tamen externo tenetur eam ducere vel dotare; quia puella honesta censetur non consensisse liberè, sed vi vel dolo aut importunis precibus seducta, juxta l. 1. c. de rapto Virg. ita Anchor. in c. 1. de adul. & stupr. Barb. ibid. n. 3. de Lugo de 7. & 7. d. 12. §. 1. n. 2. Gutt. qq. can. 9. 37. num. 11. Reiffenst. h. r. n. 70. & 85.

3. Resp. Ad secundum secundò: Si autem puellam defloravit vi, dolo, metu injustè incusso, & jam absque facta ei spe matrimonii, tenetur deflorator tam in foro interno, quam externo eam ducere aut sufficienter dotare, ita cum communissima & certa juxta c. 1. de adul. & stupr. Barb. ibid. à n. 7. Nav. l. c. n. 17. Less. l. c. n. 10. Sylv. l. c. v. Luxuria. n. 5. Mol. Abb. & Canonistæ passim. Siquidem omnis injustè damnificans (qualiter dicto modo puella damnificatur) tenetur refarcire damnum, quod in hoc casu aliter refarcire nequit, quam ducendo à se defloratam, vel ita dotando, ut æquè honestas nuptias consequi possit, ac si deflorata non esset. Ad idem tenetur, saltem in foro externo, qui importunis precibus & blanditiis aut muneribus ad copulam secum habendam induxit puellam. Nav. l. c. Gutt. l. c. n. 15. Less. l. c. c. 10. n. 4. Pirh. h. r. num. 50. si enim expressè statuitur per textum cit. c. 1. de eo, qui cum puella à se seducta dormierit; communi verò usu & intelligentia (secundum quam verba legum semper accipienda. Arg. c. ex literis. it. l. h. r. & L. Labeo. ff. de supell. legat.) seducere puellam dicitur non tantum, qui fraude & dolo, sed & qui eam importunis precibus & blanditiis ad consensum inducit. Neque etiam necessariò requiritur ad ducendam illam, ut puella illata injuria, sed sufficienter sollicitationes & suasiones instantè factæ & importunè. Nev. n. 16. arg. l. 1. de rapto Virg. utpotè quæ etiam metui æquiparantur, ut Gutt. l. c. arg. l. 1. c. ne filius pro patre, junctâ Gl. v. extorta. præsertim si adhibita à Principe, aliove Superiore aut magno Benefactore, cui sollicitanti importunè puella ex metu reverentia non audeat resistere, ut Molin. de 7. & 7. tr. 3. d. 106. num. 1. Pirh. l. c. Secus tamen est quòd ad forum internum, dum puella seducta æquè commodas nuptias consequi potuit, uti semper contingit, dum defloratio manet occulta imprægnatione non secuta; cum tunc ad nihil teneatur deflorator, neque ratione damni illati, utpote quod vi talis occultationis evitatur, virginitas etiam violata sit irreparabilis; neque vi dispositionis; cit. c. 1. utpote quæ ad executionem requiritur Judicis sententiam, quæ ferri nequit, quamdiu defloratio occulta. Gutt. loc. cit. num. 25. Quòd si tamen deflorata contra defloratorem, uti potest, agit, & Judex (uti debet, etiam dum nihil præter deflorationem ipsam passâ est damni; cum lex illa de ducenda

cedenda vel dotanda lata principaliter sit in odium criminis) tulit sententiam; teneatur deflorator, etiam in foro interno, eam dotare; cum quivis juxta sententiam juxta leges lata teneatur parere. Reiff. *h. t. n. 77. juncto n. 93.* qui etiam *n. 92.* extendit idem ad casum, quo deflorata non obstante defloratione habet vel habere potest dotem competentem; eò quòd virginitas, ut Abb. *in cit. c. 1. n. 5.* Gutt. *l. e. n. 8.* sit altera seu secunda dos. Quin &, si crimen occultum deflorator ipse propelet, tenebitur dotare illam in foro interno ante sententiam Judicis, ut Molin. *cit. r. 3. d. 104. n. 13. in fine.* de Lugo *de f. & f. d. 12. f. 1. n. 6.* Pirh. *h. t. n. 48.* quia teneatur adhuc tam jure naturæ, quàm positivo, etiam ante omnem sententiam, reparare damnum, quod intulit, si non deflorando, saltem diffamando per talem proptionem. Unde & ipsa deflorata sic diffamata, etiam in foro externo, agere potest contra diffamatorem damnum hoc resarcire recusantem, vel actione injuriarum ex *L. diffamari*, vel pro acquirenda dote ex causa deflorationis. Nec penam effugiet deflorator dicendo, quòd puella liberè consenserit, aut virgo non fuerit; cum in foro externo puella fuisse virgo ante deflorationem ab eo factam, juxta *cit. c. 1. & Anchor.* Abb. Barb. *ibi n. 4.* ita tamen, ut, si Judex ex ea præsumptione ad plus, quàm damnum puellæ per diffamationem illatum efficit, condemnaret diffamatorem, excessum illum, saltem in occulto, restituere teneatur puella; ita Reiffent. *n. 78.*

4. Resp. Ad secundum tertio: Quòd si tamen citra promissionem matrimonii sine vi, dolo, metu, & importunis precibus cognosceret fœminam, quæ amplius virgo non erat, aut pro tali communiter habebatur, quippe publica meretrix, aut talis, de qua constaret esse corruptam, in nullo foro ad quicquam teneatur: tum jure naturali in foro interno; quia in nullo genere damnum intulit: tum jure positivo in foro externo; cum *cit. c.* dicatur: *Qui virginem seduxit*; unde à sensu contrario rectè inferitur, ad nihil teneri, qui seduxit jam corruptam. Proceditque id ipsum regulariter, dum etsi non sciat fuisse corruptam, est tamen puella vilis, vitæ minus honestæ, vagabunda, non servato pudore admittens non admittenda; cum contra tales stat præsumptio, quòd virgines non sint; ita Barb. Farin. & *LL. cit.* & alii communiter apud Reiffent. *n. 80.* arg. *L. que adulterium. in fine c. ad Leg. Jul. de adulter.* Et sic in specie de famulabus cauponarum sentiunt Barb. *l. c. n. 11.* Alciat. *in L. inter stuprum. ff. de V. S. n. 5.* Farin. *l. c. n. 3.* referens plures alios, arg. *cit. L. que adulterium.* & *ibi.* Gl. *v. que adulterium.* quod tamen valde limitandum esse, bene dicit Reiffent. dum etiam inter eas reperiuntur plures, quæ aliàs fuerunt & sint honestæ vitæ. Nihilominus adhuc teneatur ducere vel dotare, qui prius corruptam denuo vi, dolo, importunis precibus seducit, seu cognoscit, postquam per longum tempus emendatam honestamque vitam duxit; ideòque oblitterato, vel non curato priore delicto, spem proximam, vel promissionem boni matrimonii habet, aut alio beneficio fruitur, quo ob novum lapsum privaretur; quia tali inferitur per hoc injuria & damnum, in conscientia jure divino ac naturali resarciendum.

5. Resp. Ad secundum quarto: De cætero qui vi, dolo, metu injustè incussio, importunis precibus seduxit & defloravit puellam, non teneatur co-

pulativè ad eam ducendam & dotandam; sed satisfaciendæ in utroque foro eam ducendo, vel eà aut parentibus recusantibus matrimonium, eandem dotando. Barb. *in c. 1. de adulter. & sup.* Abb. *ibid. n. 4.* Butrio. *n. 2.* Clarus *§. stuprum. n. 3.* Azor. *p. 3. l. 5. c. 5. §. quares.* de Lugo *de f. & f. d. 2. f. 11. n. 21.* Less. *L. 2. c. 10. n. 13.* Gutt. *99. can. L. 1. g. 37. n. 7. & seq.* Pirh. *h. t. n. 45.* Reiffent. *n. 87.* alique juxta Rotæ *decisi. 779. p. 4. divers.* & receptissimam omnium tribunalium praxin & consuetudinem, teste Gutt. Arg. *c. 2. de adulter. & sup.* ubi seductor talis, seu deflorator sub alternatione ad ducendum vel dotandam compellitur; in alternativis autem sufficit unum implere, juxta *c. in alternativis. de reg. jur. in 6.* non obstante *c. 1. eod.* ubi copulativè per particulam & ad utrumque compelli videtur; quia ibi dictio & sumitur pro vel, sicuti & non raro accipitur in aliis textibus juris, prout dicitur *L. sape & L. conjunctionem ff. de V. S.* Quin &, ubi deflorata ejusve parentes recusant matrimonium cum seductore, tenebitur is determinatè eam dotare. Host. *in c. 1. n. 1.* Gonz. *ibidem n. 7.* Clarus. Barb. *LL. cit.* Less. *l. c. n. 12.* de Lugo. *n. 12.* Farin. *de delictis carnis. q. 147. n. 105.* Pirh. *h. t. n. 46.* juxta *cit. c. 1.* ubi expressè: *Si pater virginis dare noluerit, (intellige, filiam violatam ei in matrimonium) reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt; quod multo magis locum habet, si ipsa filia, utpote principaliter offensa, ei nubere recusat: ex ea etiam ratione, quòd si carere deberet dote vel stupratore, determinatè sic volente, eundem, fortè non placentem, ducere, privaretur adhuc libertate, quam priùs habebat, nubendi, cui volebat.*

6. Resp. Ad secundum quinto: Quòd attinet ad quantitatem dotis, ad tantam puellæ defloratæ dandam obligatur seductor, quantum parentibus consideratis puellæ & mariti, quem non violata accipere potuisset, qualitatibus & dignitate, revera daturum fuissent, nisi fortè aliud habeat loci consuetudo; ita juxta textum *c. 1.* paulò ante citatum Gl. *in idem c. 1. juxta modum.* Gonz. *l. c. n. 8.* Farin. *l. c. n. 24. & seq.* Carpz. *pr. crim. p. 2. q. 68. n. 13.* Berlich. *p. 5. concil. pract. 38 num. 20.* Quin & sape etiam in foro externo deflorator majorem dare dotem debet, quàm consideratis considerandis, nempe ejus nobilitate, specialibus naturæ donis, virtute singulari vel arte, quæ pollet puella, etiam de cætero pauper (cum & tales puellæ pauperes, etsi careant dote, aut modicam habeant, intuitu dictarum qualitatum plerumque æquè præclaras nuptias acquirunt, ac aliæ ampliore dote instructæ) habere potuisset, si nimirum plus ei intulit damni; cum etiam in foro externo quivis teneatur resarcire totum damnum alteri injustè illatum; modò tamen damnum illud legitime probet, & satisfactionem, prout exigere potest, exigat. Secus si, etsi illud verè illatum, probare tamen nequit, aut eo probato, satisfactionem non exigat: tunc enim in foro externo sola dote contenta esse debet; uti & eà contenta esse debet, etiam in foro externo, si dolis importunis, blanditiis eam seduxit; cum vel sic ei consentienti injuria, adeòque nec damnum contra justitiam inferatur, Reiffent. *h. t. n. 107.* De cætero multum in hoc puncto relinquendum arbitrio prudentis & æqui Judicis, quanti aestimandum sit damnum illud, quòd puella pauper nobilis, instructæque dictis quali-

qualitatibus passa, non attento tamen, quod deflorator sit dives; cum exinde ad majorem dotem dandam, quam minus dives non altringatur. Quin & si deflorator sit pauper, aut mediocris fortunæ, non teneatur dare dotem, quanta aliis consideratis qualitate & facultatibus parentum ejus, requireretur; sed solum tantam, quantam salvo suo statu & conditione dare potest; cum ad impossibile (cui æquiparantur valde difficilia) nemo teneatur. Teneatur tamen in utroque foro ducere in hoc casu puellam non notabiliter inferioris conditionis, dum ea illum habere vult; ad quod tamen etiam non tenetur, dum dotare eam non potest, si puella sit longè inferioris conditionis, ut de Lugo *d. 12. f. 1. num. 18.* cum nemo, ut idem cum communi Theologorum, teneatur cum longè majore suo damno, refarcire damnum à se illatum alteri; quod etiam in foro externo procedere ait Reiffenst. *num. 114.* quem vide.

6. Porrò procedunt hæc dicta de quantitate dotis etiam quò ad forum internum; nisi quòd in hoc etiam ante Judicis sententiam refarciendum sit præter dotem puellæ consideratis omnibus considerandis, competentem omne damnum illi illatum, ad quod in foro externo ante sententiam non tenetur injustus deflorator. Imò ut pro foro interno is teneatur pro quantitate damni illati restituere dotem, etiam in casu, quo Judex in foro externo ad minorem dotem per sententiam eum obligavit, si vel ex negligentia vel simplicitate, aut ignorantia gravitatem damni non proposuit, aut propositam probare non potuit deflorata; eò quòd sententia judicis, quæ non nisi secundum allegata & probata ferri potest & debet, juxta communem Theologorum non relevet in foro conscientie illum, qui revera plus damni se intulisse, aut debere novit. Secus tamen, si violata satis declarasset & probasset gravitatem damni; tunc enim pro justitia sententia, & æquitate Judicis præsumi debet, nisi aperte de injuria constaret; ita ferè Reiffenst. *num. 104.* Quamvis autem cum Gutt. *l. c. in fin.* valde probabiliter doceant plures, defloratorem æqualis conditionis & dignitatis offerentem se ad ducendam violatam, ea illum respuente & volente dotem, non teneri in foro conscientie ante sententiam Judicis dotem solvere; eò quòd is in hoc casu in foro ad plus non teneatur, quam ad refarciendum damnum; illud verò ordinariè totum consistat in eo, quòd æqualem sibi virum amplius nequeat accipere. Videntur tamen alii docere probabilius, in hoc casu posse adhuc in foro interno compelli defloratorem ad dotandam defloratam, eò quòd in pœnam delicti defloratori sit adempta libertas ducendi vel dotandi illam; ea verò concessa deflorata, ut, si defloranti nubere nolit, dotem pratendere possit.

7. Resp. Denique: qui fide spe & matrimonii promissione fœminam seduxit ad copulam, non satisfacit eam dotando, sed tenetur in utroque foro determinatè eam ducere, etiam si non fuerit virgo, modò id sciverit deceptor. Sanch. *L. 1. de mat. d. 10. num. 2.* Laym. *L. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. num. 11.* Nav. *l. c. c. 16. num. 18.* Less. *L. 2. c. 10. dnb. 3.* Molin. *de 7. & 7. 4. 12. f. 2. num. 20.* Sylv. Pirh. & alii, quos citat & sequitur Reiffenst. *b. t. num. 115.* contra Perez. *de mat. d. 2. f. 3.* fundantes suam sententi-

am non in damno inde secuto deceptæ; sed in natura contractus: *do ut des, facio ut facias*, (qualis in præsentem intervenit) vi cujus, etiam fide celebrati, ex justitia commutativa, & naturali æquitate tenetur, postquam pars una illum implevit, pars altera eundem implere; quia acceptans alterius factum non nisi sub conditione facti ab altero reciprocè præstandi, sua fitione & interna protestatione impedire nequit, quò minus ex justitia, & naturali æquitate oriatur obligatio reciprocæ præstationis.

8. Limitanda tamen variè hæc responsio; & primò quidem; nisi fœmina ex verbis, aliisque conjecturis ex circumstantiis facile colligere potuisset fraudem & fitionem. Sanch. *l. c. num. 7.* Laym. *l. c. Less. l. c. num. 24.* Sylv. *v. luxuria. q. 5.* Reiffenst. *num. 127.* cum communi aliorum. Estque inter has circumstantias & illa, si vir notabiliter excedit conditionem fœminæ, v. g. dum ea pauperculi rustici filia & vir nobilis; tunc enim mulier id sciens facile suspicari potest, virum sine animo se ducendi in uxorem ex mera libidine prensasse usum sui corporis, quem ut obtineret, celebrasse secum contractum illum onerosum; *facio, ut facias.* Sanch. *l. c. num. 5.* Less. *l. c. du. 3.* Pirh. *de adult. & stup. num. 57.* Reiffenst. *num. 121.* Sylv. & Nav. *LL. cit.* Secus est, seu tenetur deceptor eam ducere, si mulier excessum illum ignoravit, vel etiam dum cognito ab illa excessu illo, vir fide promittens, tali tamen modo, seu talibus utens verbis, (qualia refert Reiffenst. *num. 123.*) de serio animo ducendi eam asscurasset, ut ipsa & quilibet vir prudens credere potuerit, virum sincere promittere matrimonium, ut contra Sanch. & Pirh. tenet communior & probabilior. Limitanda secundò: nisi fœmina jactaret & fingeret, se esse virginem, dum talis non est; cum ex tali causa etiam solvi possint sponsalia vera, adeoque multò magis tolli vel impediri obligatio eam ducendi. Sanch. *l. c. num. 11.* Less. *l. c. num. 39.* Ledesin. *de marr. q. 45. a. 4. du. 1.* Laym. *l. c. & alii communiter.* Quin & ipsum procedere, affirmant iidem, dum mulier non deciperet virum, dicendo, se esse virginem, sed purè non manifestando amissionem virginitatis, ad quod manifestandum non tenebatur, concessisset viro corporis sui usum. In quo casu adhuc vir in utroque foro tenetur eam dotare, si, quæ communiter habebatur virgo, inde diffamaretur & pateretur damnum. Less. Pirh. *LL. cit.* Cordub. *in sum. q. 49.* Si verò ex illo damnum nullum sequatur, ad nihil tenebitur vir deceptor. Limitanda tertio: ut liberetur iniquus seductor ab obligatione tam ducendi, quam dotandi mulierem à se cognitam, quoties intervenit vel subsequitur circumstantia vel causa, ob quam justè dissolvi possunt sponsalia verè contracta. Sanch. *l. c. num. 13.* Less. *num. 30.* Laym. *l. c.* non enim apparet ratio, cur, si causa aliqua tollat vel impediatur obligationem natam ex vera promissione, eadem non sit sufficiens ad tollendam obligationem natam occasione fidei promissionis ex contractu innominato: *facio, ut facias.* De cætero si talis fide promittens est conjugatus, aut clericus in sacris constitutus, fingens se esse laicum solum, cum seductam à se ducere nequeat, tenetur determinatè eam dotare in tantum, in quantum eam damnificavit.

Quæst.

Quaest. 20. Quid agere debeat in foro externo iudex, dum consideratis considerandis omnibus, manet dubium vel ambiguum, num sponsalia vere contracta, seu vera, sit, valeatque promisso matrimonii.

1. Resp. diversimodè, pro ut ambiguitas & dubitatio oritur ex diversis capitibus, & primò quidem, si verba & signa, quibus exprimens consensus & promissio ex seipsis & communi DD. habeant obscurum & ambiguum sensum, ipseque ea proferens, neget, se ea protulisse aut edidisse intentione promittendi matrimonii, Iudex debet negantem absolvere, seu ab obligatione liberum pronunciare, saltem si copula non intercesit, quia in obscuris minimum (hoc est, quod minus gravat) est sequendum, juxta c. 30. de reg. jur. in 6. magisque in dubio praesumitur pro libertate, quam pro obligatione, juxta L. 47. ff. de O. & A. ibi: ubi de obligando queritur, propensiores esse debemus nos, si habeamus occasionem ad negandum; ubi de liberando ex adverso queritur, ut facitiores simus ad liberandum; & juxta L. quidquid ff. de V. S. ubi: quidquid astringende obligationis causa dictum est, id, nisi palam verbis exprimat, omissum intelligendum est: at cerè secundum promissionem interpretamur; quia stipulatori liberum fuit verba late concipere; vel debet Iudex neganti deferre juramentum purgatorium, quòd edendo talia signa non habuerit intentionem per ea significandi promissionem matrimonii, quia, cum quilibet sit suorum verborum interpres, in dubiis & ambiguis recurrendum ad mentem proferentis, eique saltem juranti credendum. arg. c. personalis de except. & universaliter, dum de mente & conscientia agitur alicujus, statur juramento illius, ut Gl. communiter recepta in c. significasti. de homicid. volunt. v. si ita. Felin. in c. quando de presumpt. num. 6. Gail. L. 7. obs. 48. à num. 24. apud Recensent. h. e. num. 45.

2. Secundò: Si verba & signa clara, & ex communi loquendi usu, locique consuetudine, aut communi DD. sponsalia seu promissionem matrimonii significantia; pars autem adversa dicat, se ea non serio, sed ex joco protulisse, Iudex in foro externo praesumere & judicare debet, rem serio actam, & veram promissionem matri-

monii factam; nisi jocus aliunde constet, aut sufficienter probetur, quia generaliter loquendo, dum verba juxta communem usum clarè quid significant, juxta eorum tenorem praesumendum & judicandum. Si verò jocus ita probetur & appareat, ut adhuc maneat ambiguum, num serio, an jocosè actum, deferendum est asserenti juramentum, eique standum juxta paulò ante dicta.

3. Tertiò: Si verba sint clara, proferens verò dicat, aut convincatur prolata esse ex dolosa fictione & fraudulentè ad obtinendum usum corporis alterius, nullam in foro externo meretur fidem, nec ad juramentum admitti debet (allegans enim propriam turpitudinem suspectum se reddit & fide indignum, & sic inhabilem ad hoc, ut ei juramentum deferatur) sed juxta externum verborum tenorem judicandus & condemnandus. Quod idem dicendum videtur, & si fictionem (quae tamen dolosa fictio longè difficilius probatur, quam jocus; ut qui plerumque aperte patet & dignoscitur ex circumstantiis; fictio verò dolosa studio absconditur, & ut actus serio & sincerè gestus simulatur) in odium & poenam dolosae fictionis.

4. Quartò, si verba aut signa sunt clara & sponsalia, indubitatè significant, reus autem absolute negat, se ea protulisse, & pars altera affirmans, ea prolata esse, solum semiplenè probet, ita ut revera remaneat dubium, num prolata, causa decidi debet juramento legis decisorio; cuius dilatio ceteris paribus (dum nimirum reus est persona aequè honesta ac actor, & uterque aequè semiplenam sui asserti probationem affert) regulariter potius reo facienda (à quo praestitum juramentum dicitur purgatorium, quia purgat reum ab obligatione ei objecta; & juramentum actoris suppletorium, quippe supplens semiplenam probationem ab eo factam) utpote cuius tanquam possidentis seu existentis in possessione suae libertatis, causa est melior; & dum partium jura sunt obscura, potius favendum reo quam actori, juxta reg. II. juris in d. secus est, si reus est vilis, infamis, de perjurio suspectus, aut etiam persona non legitima, tunc enim juramentum suppletorium deferendum potius actori, etsi sit femina, modò causam suam priùs semiplenè probaverit; de quo vide plura L. 2. tit. 24. de jurejurando.

CAPUT III.

De pignoribus, pactis, pœnis, conditionibus, quae contractui sponsalicio possunt, vel non possunt apponi.

Quaest. 21. An in contractu sponsalium ob majorem ejus firmitatem adhiberi possint fidejussores, & apponi pignora.

1. Resp. Ad primum: affirmativè. Castrop. de sponsal. d. 1. p. 14. num. 1. citatis Sanch. d. 38. n. 1. Gutt. de mat. c. 22. hos tamen fidejussores, ait Castrop. obligari tantum posse ad solvendum

interesse & damnum, quod ex violatione sponsalium parti innocenti provenit, non tamen ad solvendam poenam, quia juxta §. 1. Inst. de fidejuss. & ibi DD. non possunt plus obligari, quam ipsi contrahentes, hi autem obligari non possunt ad poenam juxta dicenda paulò post.

2. Resp. Ad secundum: Tametsi pignora apponi nequeant pro securitate poenae solvendae (cum haec ipsae apponi nequeant, adeoque jam corrue[n]te princi-